

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ

Τα ελάχιστα λόγια που θα πω, μάλλον δεν θα ήταν αυτά και με τον τρόπο που θα ήθελες να ακούσεις· και ευτυχώς εκεί που είσαι Μπάμπη, δεν θα τ' ακούσεις. Συγχώρεσέ με, λοιπόν, για την αναίδεια τούτη να τα εκφέρω μπροστά σε ομόκεντρους κύκλους εκλεκτών φίλων σου, ποικίλων εποχών.

Παρατακτικά και συνοπτικά τα εγκώμια: ευθύς και ευθύβολος, χωρίς καμιά μα καμιά φιλοδοξία, ούτε τη στοιχειώδη και νόμιμη, αλλά ούτε και επιδίωξη καμιάς υστεροφημίας· άκρως πνευματικός –μια κινητή βιβλιοθήκη με κριτικό σχολιασμό σε εύρος και βάθος, και σε αντίθεση με πολλούς από μας που τα βιβλία υπάρχουν για να τα μουτζουρώνουμε–, χωρίς καμιά σημείωση στο περιθώριό τους, αλλά υποπτεύομαι με ερμάρια γεμάτα μονόφυλλες σημειώσεις· ένας τέτοιος άνθρωπος δεν μπορούσε να είναι διόλου της αγοράς σε εποχή έκρηξης του αγοραίου, με οξεία πολιτική συνείδηση και εκλεπτυσμένη εκφορά του λόγου, ίσως επειδή είχε συνείδηση της ιερότητας των όρων «Δημοκρατία», «Αριστερά» ή/και «Επανάσταση» και τη διάβρωσή τους από αλαλάζοντα κύμβαλα των καταχραστών τους· ευαίσθητα διακριτικός, δεν πέρασε –όπως λέγεται για άλλους δραστήριους συνανθρώπους μας– ως «σίφουνας» από την κεντρική λεωφόρο συχνάκις της ματαιοδοξίας, αλλά ως «σιγανό αδιόρατο ρυάκι».

Δεν έγραφε, έχοντας συνειδητοποιήσει τη βαρύτητα της γραφής, παρατηρώντας συνάμα ειρωνικά και σαρκαστικά την ευκολία ή/και την φτήνια που μας πλημμυρίζει –και στην οποία δεν είμαστε αμέτοχοι εμείς οι ίδιοι– πολιτικά, δημοσιογραφικά και πανεπιστημιακά. Ακόμη και οι χιλιάδες διάτρητες καρτέλες που άφησε πίσω του στο ΕΚΚΕ έμειναν ανεπεξέργαστες, ενώ θα μπορούσαν να αναστήσουν τον πολιτικό κόσμο βουλευτών και πολιτευτών, τη γενεαλογία και τους συγγενικούς τους δεσμούς, από την ίδρυση του Ελληνικού Κράτους. Αλλά δεν το έκανε, όσο και εάν τον κεντρίζαμε. Είχε

προ πολλού σιγήσει, εκθέτοντας «εμάς τους μελωδούντας». Ήταν, όμως, το αποκούμπι για πολλούς από μας, όποτε τον αναζητούσαμε για να σχολιάσει και να εκκαθαρίσει τα πλεονάζοντα λόγια στην κατεύθυνση της λιτότητας και της σαφήνειας.

Βασίλης Παπαδόπουλος

Τον συναντώ αναπάντεχα σε διαβάσματά μου μέχρι προ διμήνου και σε πολύ πρόσφατες εκδόσεις να παραπέμπεται ή να είναι αποδέκτης ευχαριστηρίων σε μυθιστορήματα, ιστορικές πραγματείες και στην πολιτική θεωρία. Όλα αυτά, χωρίς να αφήνει ίχνη πίσω του, «γενναιόδωρα» –όσο και εάν ο όρος αυτός βρίσκεται σε ελεύθερη πτώση από την επιταχυνόμενη κατάχρηση– μας πα-

ραχωρούσε σωρευτικά πληροφορίες, ιδέες και διασυνδέσεις, λειτουργώντας θεραπευτικά: «θεραπευτικά» (εντός εισαγωγικών, μεταφορικά) ως προς την προσέγγιση και κατανόηση κοινωνικών και πολιτικών φαινομένων, αλλά και θεραπευτικά στην κυριολεξία με την ιατρική έννοια, μιας και που, εκτός από πολιτικός κοινωνιολόγος, ήταν και γιατρός, επεμβαίνοντας ενίοτε σωτήρια στα μικρά και συμβουλευτικά στα μεγάλα –για τους άλλους, όχι όμως για την σωτηρία του εαυτού του. Ανήκε στην περιορισμένη συστοιχία ανθρώπων που σε επηρεάζουν ή/και σε εμπνέουν μόνον εάν έχεις την τύχη να βρεθείς στον άμεσο περίγυρό τους, μεταλαμβάνοντας τα έπεα πτερόεντά τους, μιας που δεν υπάρχει ελπίδα να χαράξουν στο χαρτί

κάτι πιο μόνιμο (και φυσικά δεν ακούμπησε ποτέ υπολογιστή κ.ά. gadgets). Υπήρχαν περίοδοι που τηλεφωνιόμαστε για να ανταλλάξουμε μια ιδέα, μια πληροφορία, μια είδηση, να σχολιάσουμε ένα άρθρο, ένα βιβλίο ή το κυριότερο να ασκήσουμε «κοινωνική κριτική» (ευφημισμός για το κουτσομπολιό). Είχε κάτι μεστό να πει σε όλες τις ηλικίες και για όλα, από τη μαγειρική –«γαύρο με λεμονάκι και ρίγανη»– κατά προτίμηση, μέχρι το μαγείρεμα άρθρων και βιβλίων.

Τον Μπάμπη, λοιπόν, τον πρωτογνώρισα το 1977, εδώ και 36 χρόνια, κάπου ανάμεσα στις εκδόσεις Θεμέλιο, στα γραφεία της Κοινοβουλευτικής ομάδας του ΚΚΕ Εσωτερικού και του Ρήγα Φεραίου, στα *Σύγχρονα Θέματα* (στη Συντακτική Επιτροπή των οποίων συμμετείχε από το πρώτο τεύχος) και μετέπειτα ως αρχισυντάκτη της Επιθεώρησης του ΕΚΚΕ. Έφυγε όπως τον γνώρισα: νεότερος και πνευματικά ακμαιότερος, ζωηρότερος αν και συνάμα αντιφατικά παραιτημένος προ πολλού.

Πολύ αγαπητοί, Λεία και Νίκο, μια τέτοια γλυκύτατη, ξεχωριστά ευγενή παρουσία σαν του Μπάμπη, ξέρω πως θα την κρατήσετε ζωντανή, ανανεώνοντάς την στον χρόνο, τροφοδοτώντας και εμάς με ειδήσεις και εικόνες από το παρελθόν του.